

Forurensningssituasjonen i Norge

*Av instituttssjef Kjell Baalsrud,
Norsk institutt for vannforskning*

Vannforurensningssituasjonen har ikke forandret seg til det bedre i løpet av de siste 10 år. Noen forurensninger er redusert og andre er kommet til. De innsjøer, elver og fjorder som var i søkelyset for 10 år siden, er det i dag også.

Vi har i Norge en rekke større og mindre tettsteder, større byer, bedrifter og landbruksinnretninger som slipper urensset og sterkt forurensende avløp rett ut i små og store resipienter. I så måte er situasjonen den samme som for 10 år siden.

Nå har vi i vårt land gått igjennom en omstendelig og tidkrevende prosess med utredninger, vedtakelse av nye lover, ombygging av forvaltningsapparatet, utdanning av eksperter på en rekke felter og motivering av faglige og bevilgende myndigheter. Men prosessen er ikke kommet så langt at den har slått klart ut i den praktiske situasjon.

Riktignok er mottiltak mot forurensninger flere steder blitt satt ut i livet og har ført til faktiske forbedringer. Disse situasjoner, som gjelder så vel kommunale som industrielle avløp, må man glede seg over, og de kan trekkes frem som eksempler til etterfølgelse. Men samfunnet for øvrig er fortsatt under sterk ut-

bygging og industrialisering, og vi har neppe grunn til å anta at vi ennå har snudd forurensningsbelastningen fra økning til minskning.

Forurensningen av vann er en sak som burde kunne beskrives med tall og formuleringer. Men vi mangler et organisert apparat til å måle den samlede situasjon, og kan kun utøve vårt subjektive skjønn ved vurderingen av utviklingen på landsbasis.

Den konflikt som i lange tider har eksistert omkring utnyttelsen av vannforekomstene, er sterkere enn noen sinne. Dette skyldes dels at resipientbruken fremdeles er intens, og dels at de interesser som knytter seg til bruk av vannet for andre formål, er blitt sterkere. Behovet for drikkevann og renvann til industri er tiltagende. Behovet for vassdrag og fjorder til fiske, rekreasjon og friluftsliv øker stadig. I det hele tatt har folks kritiske sans for naturmiljøets kvalitet øket betraktelig de siste 10 år.

Bekjempelse av vannforurensninger er avhengig av forståelse av deres karakter og miljøvirkninger, og av tekniske tilbud om motforholdsregler.

Fordi forurensningsproblemene på mange måter er av samme art som da instituttet ble opprettet for 16 år

siden, vil hovedelementene i NIVA's arbeid være de samme. Først når de nye lovene, forvaltningsorganene og økonomiske ordningene begynner å virke, vil instituttets oppgaver kunne endre karakter. På lengre sikt regner vi med at instituttets hovedoppgave blir å vurdere problemene før de oppstår, preventive arbeidsoppgaver, spesielt ved å delta i planleggings- og prosjekteringsfasen for nye tiltak. I dag må fremdeles en stor del av virksomheten rettes mot dagens problemer og deres behandling, kurative oppgaver.

Selv om forskningens mål på mange måter er uforandret, er forskningsapparatets kompetanse og størrelse betydelig endret. NIVA, sammen med en rekke andre institusjoner og personer i Norge, utfører et kvalifisert faglig arbeid med forurensningsproblemene, slik at det faglige grunnlag for å sette praktiske tiltak ut i livet nå er godt. Dette gjelder ikke minst de tekniske anlegg for avløp og rensning, hvor resultater av instituttets arbeid ved forsøk på Kjeller-anlegget og i eksisterende kommunale anlegg, danner et praktisk utgangspunkt for de anlegg som nå planlegges og bygges.

Problemer og ressurser tatt i betraktning, tror jeg Norge er et av de land som står best rustet til å finne en langsiktig og tilfredsstillende utnyttelse og bruk av vannforekomstene.

NFVV og NIVA.

Det var NIVA's håp at Norsk Forening for Vassdragspleie og Vannhygiene skulle bli et forum som sam-

let interesser fra mange fagområder omkring vannproblemene, og samtidig bli et verdifullt supplement til det regulære arbeid som utføres ved instituttet i form av forskning, oppdrag og informasjonsvirksomhet. NIVA la bl. a. vekt på at foreningen måtte velge sin egen profil. Den burde utløse krefter og skape diskusjon ut over det som instituttet selv kunne være årsak til.

Det er mitt bestemte inntrykk at NIVA's forhåpninger er imøtekommet. Foreningen har gjennom korte 10 år formådd å markere seg som en slagkraftig og miljødannende faktor innenfor et viktig samfunnsområde. I særlig grad skyldes dette foreningens møtevirksomhet og dens tidskrift, men også andre aktiviteter som deltakelse i en rekke møter, arbeidsgrupper og konferanser.

Mens NIVA må innrette sin virksomhet med sikte på at alle uttalelser og konklusjoner fra instituttet er strengt faglig vurdert og berettiget, har foreningen kunnet stille seg friere i den måten problemene er tatt opp til behandling på. Dette har vært med å skape spenninger innen feltet vannforurensninger og bruk av vannforekomster. Denne spenningen har vært sterkt interesseskapende. Foreningen og instituttet lever et liv sammen som gode kolleger med forskjellige arbeidsoppgaver, og instituttet kan neppe tenke seg en videreføring av problemene på sitt felt, uten støtte av en aktiv forening som er med å kaste lys over problemene.

Foreningen har i sin 10-års periode hovedsakelig satset på de tverrfaglige, prinsipielle og overordnede pro-

blemer. Den har lagt mindre vekt på å være et kontaktorgan mellom fagfolk i mer snever forstand. Foreningens kollokvievirksomhet har vært et tilbud på fagplanet, og denne virksomhet vil kunne utbygges ettersom man kan vurdere behovet ut fra aktiviteten i andre foreninger, og det som skjer i NIVA's egen daglige regi.

Det nære avhengighetsforhold mellom foreningen og instituttet vil man lett oppdage ved å studere foreningens møteprogram gjennom 10-års perioden samt tidsskriftets artikler. For instituttet har det vært overmåte nyttig å formidle tanker og resultater på sitt fagområde til den store interessegruppe som foreningen samler, og

den store leserkrets som tidsskriftet har.

NIVA vil være forsiktig med å uttrykke ønsker om hva foreningen skal ta opp. Tvert imot mener vi at den nåværende linje bør fortsette, hvor foreningen tar initiativ på mest mulig fritt grunnlag og til enhver tid velger de temaer og problemstillinger satt under debatt som det finner ønskelig. Foreningen har også et ansvar som kritiker for de faglige organer, bl. a. NIVA, og instituttet vil også i fremtiden være meget oppmerksom overfor de problemer og oppfatninger som foreningen tar opp eller som fremkommer gjennom dens aktivitet.